

*School for Teachers
Училище за учители*

ТРУДНО Е ДА БЪДЕШ РАЗЛИЧЕН

Стефанка Пампорова

Основно училище „Стою Шишков“ – с. Търън, община Смолян

Резюме. В текста са предложени няколко интересни урока по литература и „Час на класния“ в V клас. Подробно са описани целите, методическият подход, очакваните резултати, използвани материали, таблици и снимков материал.

Keywords: students' communication; conflict; school life; team work; reason; poster; games; heritage; personal opinion; discussion

Котаракът наставник или Котаракът в чизми

*(Мечтата за лично щастие и справедливост
според приказката на Шарл Перо)*

Цели на урока:

- да се изгради у учениците представа за същността на вълшебната приказка; проблемите, които тя идентифицира, и начините, по които разгръща сюжета си;
- учениците да добият умения за обсъждане на важни за житейския път на човека проблеми;
- учениците да обогатят своя хуманитарен опит.

Ход на урока

*Дървото се крепи с корените си,
а човекът – с роднините си.
(народна мъдрост)*

- Учениците залепват на постер изработените от тях родословни дървета.
- Припомнят си семейните взаимоотношения – привързаност между родители и деца, братя и сестри; уважение към възрастните; топлина и хармония в дома.
- Дискутират основните човешки ценности: сговор, почит, уважение и любов, опазване на доброто име и честта – неща, които човек научава в дома си още от ранно детство.

Следва играта „Търг“.

– На постер са изписани дванадесет добри семейни взаимоотношения.

– Всяко дете трябва внимателно да избере най-важните за него и за тях ще наддава.

– Раздават се на всеки по тридесет малки листчета (банкноти), с които ще наддава за всяко едно от добрите семейни отношения.

– Започва търгът...

Семейните взаимоотношения са:

1. Вкъщи сме приятели.
2. Моето семейство ми помага в труден момент.
3. В моето семейство всеки има задължения, аз също.
4. Разбирам се добре с всички вкъщи.
5. В моето семейство се грижим за възрастните хора.
6. Вкъщи ми е спокойно.
7. Празнувам често заедно с цялото си семейство.
8. Мога да празнувам вкъщи с приятели.
9. Вкъщи често ми казват добри думи.
10. В моето семейство разрешаваме проблемите, като разговаряме за тях.
11. Разбират ме, когато греша.
12. В моето семейство ми имат доверие.

Анализ на резултатите от играта

Всеки ученик споделя кои ценности е избрал и защо точно тях.

Обсъжда се търгът: за кои ценности най-много се е наддавало; кои отношения са важни.

Извод: добрите отношения се изграждат и за да ги има, трябва всеки да се потруди!

В приказния свят са изградени различни образи на семейството. Можем да срещнем грижовна майка или зла мачеха, потъващ в горските дебри баща; трима братя; мъдри старци; красиви принцеси... Всички те преминават през различни изпитания, участват във възможни сблъсъци, за да се утвърдят накрая силата на справедливостта и победата на живота. За да се съхрани общността, трябва да съществуват правила, които да гарантират, че нейните блага няма да се разпилеят. На свой ред, наследникът е трябвало да предаде наследството непокътнато и дори увеличено на своя наследник и така нататък.

От гледна точка на рода това е правилно, но има и друга гледна точка – на онези младежи, които остават без наследство. Те е трябвало да се справят с живота сами. Или да останат да прислужват на братята си, или да тръгнат по широкия свят да си търсят късмета.

Във вълшебната приказка на френския писател Шарл Перо се осмисля стойността на наследството. Двамата братя получават по-добрия дял – магаре и мелница, и могат да си помогнат в живота. Малкият брат поглежда негатив-

но на своя дял, не вижда полза от котарака, смята, че е обречен на глад. Тук приказката преобръща гледната точка.

На учениците се предоставят десет въпроса, по които да дискутират.

1. Каква е ролята на котарака в приказката – помощник, съветник или главен герой?
2. Защо котаракът иска чизми и торба от своя стопанин? За какво му служат те? Дават ли му вълшебна сила?
3. Как котаракът намира достъп до двореца на царя?
4. По какъв начин котаракът печели доверието на царя?
5. С какво мелничарският син спечелва любовта на царската дъщеря?
6. С какво оръжие котаракът побеждава човекоядеца?
7. Полезно или безполезно се оказва наследството на мелничарския син?
8. Какъв урок дава котаракът наставник на своя господар?
9. Какво придобиват двамата герои в края на приказката? Заслужават ли го?
10. Прочетете втората поука и помислете: какво значение има за успеха в любовта и в обществото външният вид на човека? Сравнете я с българската пословица „По дрехите посрещат, по ума изпращат“.

*Полезно е да наследиш имоти и злато, но виж:
ако в наследство ти е дал баща ти ловкост,
ум и хъс, ако си буден и чевръст
– аз мисля, че си по-успял.*

Котаракът наставник дава истински урок на своя господар по гъвкавост на ума и предприемчивост в делата. В приказката чизмите бележат превръщането на обикновения котарак в изключителен герой, надарен с човешки способности и забележителни качества. Облеклото е явен белег на обществено положение и имотност, то има важно значение в приказката. Котаракът скрива бедните дрехи на господаря си, за да получи той царски одежди и да засияе с цялата си красота, да заприлича на благородник, достоен за ръката на царската дъщеря. Самият котарак придобива заедно с чизмите по-голямо достойнство.

По време на дискусията се правят изводи, които учениците записват като план на урока.

– Всеки може да извърви вълшебния път към щастието.

– Всеки, който притежава гъвкав ум и предприемчивост, може да постигне успех в живота.

– Умът, сръчността, предприемчивостта са най-важното наследство на човека.

– Да бъдем такива хора, че да можем да издържим успешно изпитанията на живота, тогава наградата ще дойде сама.

Поука:

*Дори да не е знак за късогледство,
че черпим от богатото наследство,
което нам баща ни е оставил,
един младеж би по-добре направил
да схване, че умът и занаятът
са по-добри от взето даром злато.*

Децата заслужават всичко, което правим за тях, да е добро, перспективно и разбираемо! Те са бъдещето и ако се погрижим да пораснат отговорни и активни граждани, на старини ще се радваме на едно проспериращо общество!

Нека всеки урок се подготвя с тези мисли!

Самотата на различния според приказката „Грозното патенце“ (Трудната съдба да бъдеш различен)

„Кутия с лакомства“ – игра

Излизат трима ученици (доброволци). Останалите внимателно наблюдават какво ще се случи. Определя се пространството за игра (стартова линия и финал). Доброволците трябва да стигнат до финала, където се намира купа с лакомства. Който стигне пръв, взема колкото иска от тях. Условието е единият да бяга със завързани очи, а другите двама да скачат на един крак (предполага се, че другият е счупен).

Дискусия към играта (да разсъждаваме!).

- Какво се случи?
- Удовлетворява ли ви играта?
- Необходимо ли е да съществуват норми и правила на поведение?
- Изводи от дискусията.
- Наличието на правила дава възможност на всеки, осигурява равен шанс на всички хора.
- Правилата на добри отношения между хората са необходимост във всекидневието, те имат универсален характер.

В човешкото битие предразсъдъците заемат значимо място. Самата дума „предразсъдък“ означава, че нещо стои пред ума ни и ни пречи да мислим свободно. Обикновено това е общоприето мнение, установени модели и преценки, които нямаме сили да отхвърлим. Затова съдим за нещата още преди да сме ги опознали и разбрали. А след като отсъдим, бързаме да действаме, без да мислим. Най-често мразейки, защото най-лесно е да от-

хвърлим онова, което не разбираме. То застрашава привичния ни начин на живот. Непознатото е предизвикателство, изпитание, а ние повече ценим удобството си. Във вечната опозиция свое – чуждо своето винаги изглежда по-добро.

Но ако не е така? Ако другият крие под невзрачната си външност нещо ценно – добро или бъдеща красота например?

В творбата „Грозното патенце“ чрез поведението на животните в птичия двор и извън него Андерсен представя сложните отношения между хората. Апатилата и приключенията на главния герой показват как младият човек трябва да преодолява трудностите, за да намери своето достойно място сред другите.

Защо авторът е избрал точно патици, пуйки, гъски за свои герои? Само птиците ли е имал предвид?

В живота на птиците, описан в приказката, царят тесногърдие и егоизъм. Хоризонтът е прекалено тесен, те не виждат по-далеч от бостана с дините. А това в съчетание с претенциите им за величие и значимост ги прави смешни и жалки. Изборът точно на тези птици съвсем не е случаен. На всички езици тези названия се използват като обидни и подигравателни прякори. Зад образа на глупавите птици авторът скрива описание на нравите в обществото, което го заобикаля. Хора, които не виждат по-далече от носа си, но имат мнение за всичко и безкрайната претенция, че знаят винаги най-добре.

Защо наперените диви гъсоци стават лесна плячка за ловците?

Да мислиш, че ти знаеш всичко най-добре, е опасно! Защото в един момент може да дойдат ловци, за които дори не си предполагал, че съществуват. Затова е по-добре да се придържаме към идеята, че светът е голям и пъстър и в него винаги има какво още да се научи и разбере. Така ще се предпазим от предразсъдъци и глупава надутост, които са опасни както за другите, така и за нас самите.

Сред приятелите

Когато грозното патенце попада в старата колиба при бабичката, се среща с кокошката и котарака. Защо те смятат за връх на глупостта мечтата на патенцето да плува?

Обобщение

Всяко живо същество умее да прави добре някои неща, а много други не умее.

Умният човек разбира, че е част от многообразието на света, и не гледа високомерно на другите. Който смята, че той единствен на света умее да прави всичко, е застрашен да сподели печалния край на двата диви гъсока. „Не е нещастие да се родиш сред патици, стига само да се излюпиш от лебедово яйце“. Когато грозното патенце се превръща в красив лебед, всички му се

възхищават и дори му се прекланят. Къде е била красотата на лебеда преди?

Отговор

Отново се срещаме с ограничеността на човешкия поглед. Когато патенцето се превръща в лебед, за който всички знаят, че е красив – тогава получава признание. Никой не се замисля дали то не носи тази красота у себе си още от момента на излюпването си.

„Основите“ – игра

- Как ще построим нашата къща? С какви материали?
- Всяка група получава „материал камъни“ за основа на къщата.
- Трябва да внимавате, защото освен добър има и лош „материал“!
- За 10 минути трябва да се договорите, да изберете и подредите предложения „материал“ така, както ще го използвате за строежа.
- Представете си, че нашият клас е къща. За да бъде тя здрава и устойчива, са необходими солидни основи.

Приложение към играта:

честност	примирение
доверие	послушание
откритост	доброта

толерантност	искреност
богатство	дискретност
престиж	изпълнителност
уважение	оптимизъм
сътрудничество	активност
подкрепа	принципност
власт	творчество

Пощенска кутия

- Всеки ученик пише на предварително раздаден лист за какво уважава своя съученик.
- Листчетата се поставят в пощенска кутия.
- По желание може да се прочетат някои послания.

Конфликтите, с които се сблъскваме (Примерен урок за „Час на класния“)

Конфликтите са неразделна част от живота на класа, като група. Това илюстрираме с първата дейност, която се състои в следното: измежду събитията, случили се в класа за седмица, се припомнят конфликтни ситуации.

Прилагането на уменията за общуване в конфликтни ситуации е гаранция за постигане на споразумение и решение на конфликта. Целта е младите хора да разберат, че сътрудничеството винаги е по-добро от противопоставянето, дори в трудни ситуации. Учениците ще започнат да разграничават личността на човека срещу тях от проблема, който имат да решават заедно. Трябва да се отбележи, че конфликтите в клас са особен вид конфликти – те не са само междуличностни, но и междугрупови. Деликатни са и отношенията между самите подрастващи, защото са във възраст, когато се развива чувството им за достойнство, за справедливост, за честност.

Цели на урока: учениците да получат представа за същността на конфликта; да изясняват собствените си нагласи, чувства и поведение по време на конфликт; да започнат да градят умения за решаване на конфликти и управление на поведението по време на конфликт.

Методически подходи при разработване на темата: изхождаме от конкретния опит на учениците; използваме типични за класа (и вече преживени) конфликтни ситуации.

Ход на урока

Характеристика на конфликта с три думи – време 7 минути.

При тази дейност всеки ученик има за задача да характеризира конфликта с три думи. След това се извежда определение за конфликт, което се записва на дъската.

„Какво се случи в клас тази седмица?“ – учениците разказват своите преживелици. Целта е да разберат, че конфликтите са част от живота на класа и засягат всички.

„Дървото на конфликтите“ – работа в малки групи, време 10 минути.

За изпълнение на тази дейност са осигурени гланцови блокчета, ножички, лепило, маркери. Формират се групи от по 4 – 5 ученици. В групата всеки накратко разказва за преживян конфликт. На постер е нарисувано дърво, символизиращо конфликтите – в корените са причините, а в клоните – резултатите от конфликта. Учениците залепват на дървото причините и резултатите от своите конфликти. Провежда се обсъждане на причините и резултатите. Целта е учениците да разберат, че при анализ на конфликта се тръгва от причините, и да се научат да предвиждат резултатите.

„Правилата и конфликтите“ – време 10 минути.

Задава се казус, който насочва вниманието на класа към правилата на работа в групата. В процеса на обсъждане учениците се убеждават, че спазването на правилата на общуване в групата помага за решаването на конфликта.

„Класът и конфликтите“ – разкази с продължение, време 10 минути.

Класът работи в три групи. На всяка се предлага разказ с незавършен край (автобусът, контролното, изборът). Всяка група трябва да посочи варианти за довършване на разказа. Целта на тази дейност е учениците да осъзнаят многообразието от варианти за постъпване в една и съща ситуация.

Ако в края на часа учениците започнат да чувстват конфликта като възможност да докажат, че могат да управляват поведението си, урокът е успешен!

Приложение №1

Положителното в дадена конфликтна ситуация (постер)

1. При конфликт аз и другата страна в конфликта разполагаме с необходимата за решаването му информация.

2. Стига да решим, ние можем да я споделим помежду си.

3. Въз основа на това споделяне може да се намери взаимно приемливо решение.

4. По този начин ще се чувстваме по-сигурни, ще си имаме доверие. Ще бъдем уверени, че постигнатото със съгласие решение ще бъде спазено.

5. Така чрез конфликта може да се доближим един към друг, да се разберем като хора.

6. Няма да хабим усилия за обиди и караници, а ще използваме времето си за съвместно търсене на добри и за двете страни решения.

Приложение №2

Таблица за анализ на конфликт

1. За какво е конфликтът?

2. Кои са участниците в конфликта?

3. Как се чувства всяка от страните в конфликта?
4. Какво мисли всяка от страните в конфликта?
5. Какво правят страните по време на конфликта?
6. Какво се случи по време на конфликта?
7. Можеше ли да бъде постигнато и друго решение?

Приложение №3

При решаване на конфликта се препоръчва следният алгоритъм (постер):

- Идентифициране на интересите на страните в спора.
- Предлагане на решения за удовлетворяване на интересите.
- Приемане на критерии за оценка на предложенията.
- Постигане на съгласие за решение на конфликтната ситуация.

HOW DIFFICULT IS TO BE DIFFERENT

Abstract. The text shows interesting lessons in “Literature” and “The Hour of the Class” subjects in fifth grade. Detailed objectives, methodological approach, expected results, materials used, tables and photo material are described in detail.

The article deals with lessons, based on different fairy tales and conflict cases:

- The Puss Mentor or the Puss in Boots (The dream of a personal happiness and justice according to the fairy tale of Charles Perrault).
- The Loneliness of the Different According to the Fairy Tale “The Ugly Duckling” (The difficult destiny to be different).
- The Conflicts We Face (A sample for “The Hour of the Class” lesson)

✉ **Ms. Stefanka Pamporova**

Senior Teacher in Bulgarian Language and Literature
Primary School “Stoyu Shishkov”
Village of Taran, Smolyan Municipality, Bulgaria
E-mail: steff_1959@abv.bg